

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
GENERALINĖ PROKURATŪRA**

**ATSKIROJI NUOMONĖ
DĖL 2019-06-25 PROKURORŲ ETIKOS KOMISIJOS IŠVADOS NR. 1.6.-12
DĖL PROKURORO JULIAUS RĖKSNIO VEIKSMŲ**

2019-06-27 Nr. 1.6-14
Vilnius

Prokurorų etikos komisija (toliau-Komisija), išnagrinėjusi Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro pavaduotojos M. Šniutytės - Daugėlienės 2019-05-31 kreipimąsi Nr. 17.9.-7738 dėl prokuroro Juliaus Rėksnio veiksmų, 2019-06-25 išvadoje Nr. 1.6.-12 (toliau-Išvada) konstatavo, kad prokuroras Julius Rėksnys nepadarė įstatymo pažeidimo, tarnybinio nusižengimo, prokuroro vardą žeminančio poelgio ar kito Prokurorų etikos kodekso pažeidimo. Su tokia Komisijos išvada nesutinku ir, vadovaudamasi Prokurorų etikos komisijos nuostatų, patvirtintų Generalinio prokuroro 2012 m. sausio 9 d. įsakymu Nr. I-16, 47 punktu, teikiu atskirąją nuomonę.

Išvadoje Komisija konstatavo, kad prokuroras J. Rėksnys Lietuvos Respublikos Seimo laikinosios tyrimo komisijos 2019-05-29 posėdžio metu (posėdžio vaizdo įrašo laikas nuo 17.16 min. iki 18.44 min. bei nuo 45.13 min. iki 49.39 min.) viešai išsakydamas kritiką apie prokurorų darbą ir veiklą, vartodamas įžeidžiančius žodžius bei nepagarbią leksiką, t. y. „dalis yra beraščiai“, „dalis yra patogūs valdžiai“, „galbūt kai kurie turi ir psichinių ten kažkokių tai negalių“ ir kt., laikėsi Prokurorų etikos kodekso (toliau – PEK) 7.1 punkto reikalavimų ir nepažeidė PEK numatytų prokuroro profesinės etikos (veiklos) padorumo (5.2.2 p.), solidarumo (5.7.2 p.), atsakomybės (5.9.1 p.), 11 punkto nuostatų bei kitų prokuroro elgesio bei profesinės etikos (veiklos) principų ir normų.

Seimo laikinoji tyrimo komisija dėl galimos neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio Lietuvos politikams, valstybės tarnautojams ir politiniams procesams Lietuvoje parlamentinio tyrimo atlikimo (toliau - Seimo komisija) buvo įsteigta 2018-09-25 Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu Nr. XIII-1495. Šiuo nutarimu komisija buvo įpareigota ištirti 2008–2016 metų laikotarpiu:

1) suinteresuotų asmenų ir (ar) jų grupių (toliau – interesų grupė) galimai darytą neteisėtą įtaką ir (ar) poveikį šalies politiniams procesams, inter alia rinkimų eigai, parlamentinių koalicijų formavimui, parlamentinių frakcijų, atskirų politikų darbui, partijų ir visuomeninių judėjimų veiklai ir finansavimui;

2) interesų grupės galimai darytą neteisėtą įtaką ir (ar) poveikį teisėkūros procesui (teisės aktų inicijavimui, rengimui, svarstymui ir (ar) priėmimui);

3) interesų grupės galimai darytą neteisėtą įtaką ir (ar) poveikį valstybės institucijų vadovų, valstybės tarnautojų rinkimui ar skyrimui ir (ar) jų veiklai;

4) interesų grupės galimai darytą neteisėtą įtaką ir (ar) poveikį valstybės valdomų įmonių (jų dukterinių bendrovių), viešųjų įstaigų vadovų, valdymo ar priežiūros organų narių rinkimui ar skyrimui ir (ar) jų veiklai;

5) kokią teisėsaugos ir žvalgybos institucijų turėtą informaciją, kuri yra tiesiogiai susijusi su neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio politikams, valstybės tarnautojams bei politiniams procesams darymu, gavo kompetentingos institucijos, be kita ko nurodant, kaip, kokio pobūdžio, kokia tvarka teisėsaugos ir žvalgybos institucijos teikė informaciją šios dalies 1–4 punktuose apibrėžtais klausimais kompetentingoms institucijoms ir NSGK; kokios pateiktos informacijos pagrindu buvo

daromos kompetentingų institucijų išvados, kokie teisės aktai inicijuojami, kokių kitų priemonių buvo imtasi.

2. Pateikti pasiūlymus dėl teisės aktų pakeitimo, papildymo, pripažinimo netekusiais galios ar naujų teisės aktų parengimo ir priėmimo ar kitų priemonių, kurios būtinos šio straipsnio 1 dalyje apibrėžto tyrimo metu nustatytoms problemoms spręsti.

2019-05-29 šios komisijos posėdyje iškviestas liudyti prokuroras J. Rėksnys, atsakydamas į Seimo komisijos nario E. Gentvilo klausimą: „Jūs čia papasakojote epizodus iš Dūdos, buvusio prokuroro ir paskui advokato, įspūdžių. Ar tai vienintelis prokuroras, kuris kalbėdavo, pasakodavo tokius dalykus, pavyzdžiui, Jūsų prokuroro karjeroje yra buvę kažkokio bandymo paveikti Jūsų sprendimus ar kitų kolegų sprendimus. Jums žinomi tokie? Ar tik Dūda buvo spaudžiamas?“, nurodė: „Suprantat, kaip tu tą spaudimą įvertinsi. Jeigu tau, suprantat, pagrindinė problema valstybėje yra, kad prokurorai nebeturi stuburo. Tai yra patogūs žmonės, kaip, sakykim vienas žmogus, dauguma žodžių yra ne mano, aš pasikalbu su pakankamai protingais žmonėmis, prokurorais, ir jie pasako. Aš aišku, negražu taip kalbėti apie prokuratūrą, prestižo neprieda, bet nepabijokim tų žodžių: dalis yra beraščiai, dalis yra tokie, kur pasidarę labai patogūs valdžiai, nes mato, kas vyksta atrankose, mato, kad tu gali laimėti atrankas, jeigu tu būsi va toks vat patogus, jeigu tu laikysiesi įstatymų ir pasiūsi po velnių ir sakysi, kad aš laikausi ir panašiai, tai daugelis tų klausimų... Suprantat, kai nėra stuburo, tada atsiranda žaidimai va tokie, va visokie užkulisiniai, kada tu supranti... suprantat, mane labai greitai nuramino Valio valdymo laikotarpiu du tarnybiniai ir vienas kriminalinės žvalgybos tyrimas, o gal ir du, nežinau. Tai, suprantat, tas mano pasakymas ir žurnalistės parašymas, kad aš žinau... Čia ne aš žinau, man tie prokurorai, kurie... jeigu Jūs atkreipsit dėmesį, iš prokuratūros išėjo, nu, sakyčiau, žiedas turbūt, į advokatūrą. Ne patys durniausi žmonės išėjo, išėjo protingiausi. Kodėl jie išėjo – didelis klausimas. Visi pagrinde buvę ONKTD arba ONKTS prokurorai. Kodėl jie išėjo, čia klausimas lieka atviras. Ir kada tau, sakykim, vadovas subtiliai domisi byla ir pasako, kad, bet jeigu bus išteisinimas toj byloj, tai bus tarnybinis. Na, aš ten gal suklydau, kai minėjau kad ponas Darius Valys, jisai gyrėsi, kad ten prokuroram... prokuroram, hmmm, šimtus pradėjo, bet suprantat...“

Atsakydamas į Seimo narės I. Šiaulienės klausimą: „... Ponas prokurore, Jūs kalbėdamas sakėte, jog iš prokuratūros išėjo žiedas, liko beraščiai. Tai aš norėčiau pasitikslinti, su kuo susijusi ta beraštystė, kaip Jūs įvardinat. Tai yra nepakankamai parengti ateina visgi į Generalinę prokuratūrą dirbti, ar jie tokiais tampa – beraščiais. Va šitą, ir kada konstatuojat tokį faktą ir siūlot apie galimybę prokuratūros savivaldos, reiškia, apsispręsti, ką, sakysim, siūlyti generaliniu prokuroru ir taip toliau. Ar beraščiai pajėgūs yra tai padaryti? Aš gal kiek šaržuuju, bet iš esmės mane domina, kaip Jūs aiškinat tą prokurorų beraštystę. Ar jie neįgiję profesinės patirties?“ prokuroras J. Rėksnys atsakė: „Supratau. Jeigu būti maksimaliai tiksliam, tai ta prasme tas pašaržavimas, pasakymas buvo, kad dalis yra beraščiai. Dalis tai nereiškia, kad visi. Tie žmonės, sakykim, galbūt kai kurie turi ir psichinių ten kažkokių tai negalių ir tu matai nu, kad kartais jam sunku reikšti tas mintis arba kai tu... sakykim, skaitai raštą ir tu supranti, kad ... bet jis nepadarė kažkokio tai pažeidimo, jisai kažkur ten neužkliuvo, jis va taip va visas tas dalykas ir velkasi. Dalis jų gyvena nuo atlyginimo iki atlyginimo, jokiej socialinėj veikloj nadalyvauna, jiems niekas neįdomu...“

Seimo narė I. Šiaulienė: Nu, infantili publika?

Prokuroras J. Rėksnys: Taip, ir suprantat, ir tas dalykas, kad žmonių yra likę, bet yra toks dalykas, kas bendravo su prokurorais kažkiek tai ir turi teisės srities žinių, šiek tiek ir kitokių, jie pastebi labai vieną tokį įdomų dalyką, kad tas Baudžiamasis kodeksas, taip čia, sakykim, trys pušelės ant kalnelio, bet prokurorai tarp tų trijų pušelių sugeba pasiklysti. Mąstymas yra, sakykim, toks labai stereotipinis ir visur bandoma išvelgti vien tik per baudžiamosios teisės prizmę. „Visos abejonės aiškinamos kaltinamojo, įtariamojo naudai. „Ultima ratio“, ten prisigraibo ten visokių, ir dauguma tų nutarimų, sakykim, cituoja kažkokią tai nutartį iš kažkur, nors kalba eina visai apie kitokią situaciją. Tai labai patogu gauti, paste copy pasidarei, motyvus sumėtei iš Aukščiausiojo Teismo praktikos ir panašiai. Bet tos situacijos situacijai nelygu ir, sakau, kai žmonės ... nes be to, dar yra civilinė teisė, civilinės teisės principai yra, sakykim, tie reikalai, prie buvusio generalinio

prokuroro, tas mokymas buvo užmestas. Plius... plus į prokurorus šiuo metu yra investuojama, bet vėlgi ta investicija, sakykim... aš esu buvęs mokymuose užsienyje... nežinau, kadangi buvau amžinas, kaip man sakė vienas pavaduotojas, sakė, tu esi radikalas, todėl tau negresia tenai važiuoti ... pasitobulinti. Paryžiuje buvau, dabar dar Vokietijoje, Diuseldorfe buvau, vaikų seksualinis išnaudojimas, dvi savaites, o šiaip yra žmonių, kurie, kaip pavyzdžiui, ištiesai važiuoja ir važiuoja ir nežinia, kada jie dirba“.

Seimo komisijos posėdis tiesiogiai buvo transliuojamas interneto svetainėje *lrs.lt*, įrašas patalpintas interneto svetainėje *youtube.com*, kur yra nuolat prieinamas viešai.

Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 39¹ straipsnis numato, kad prokurorai tarnybos ir ne tarnybos metu turi laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos, įstatymų, kitų teisės aktų ir Prokurorų etikos kodekso. Lietuvos Respublikos prokurorų etikos kodeksas, reglamentuojantis prokurorų elgesio bei profesinės etikos (veiklos) principus ir normas, kurių prokurorai turi laikytis tarnybos ir ne tarnybos metu, nustato, kad asmuo, paskirtas į prokuroro pareigas, savarankiškai ir sąmoningai pasiryžta tarnauti žmonėms ir teisingumui, pripažįsta šio kodekso normas ir privalomus etikos principus. Kodekso 5 punkte įtvirtintas padarumo principas reikalauja nešmeižti kitų, neskleisti gandų ir paskalų, be reikalo nekritikuoti kolegų, tarpusavio bendravimą grįsti mandagumo ir tolerancija (Kodekso 5.2.2. p.), laikydamasis solidarumo principo prokuroras privalo susilaikyti nuo nepagrįstų ir viešų komentarų apie kitų prokurorų darbą ir neadekvačios kritikos (5.7.2 p.) Kodekso 5.9.1 punkte įtvirtintas atsakomybės principas įpareigoja prokurorą vengti tarnybos ir ne tarnybos metu žodžiais ar savo elgesiu paniekinti ar žeminti prokuroro, kaip valstybės pareigūno ir prokuratūros, kaip institucijos, vardą. Kodekso 7. 1 p. skelbia, kad prokuroras sakydamas viešas kalbas, rašydamas straipsnius, bendraudamas su visuomenės informavimo priemonių atstovais, yra dalykiškas ir santūrus, dėsto gerai apgalvotas mintis, suvokdamas, kad jos gali būti suprastos kaip visos prokuratūros nuomonė. Su prokuroro etika nesuderinamas įžeidžiančių žodžių vartojimas (11 p.).

Prokuroro teiginiai, išsakyti viešame Seimo komisijos posėdyje:

- „pagrindinė problema valstybėje yra, kad prokurorai nebeturi stuburo. Tai yra patogūs žmonės...“;

- „negrąžu taip kalbėti apie prokuratūrą, prestižo neprideda, bet nepabijokim tų žodžių: dalis yra beraščiai, dalis yra tokie, kur pasidarę labai patogūs valdžiai, nes mato, kas vyksta atrankose, mato, kad tu gali laimėti atrankas, jeigu tu būsi va toks vat patogus, jeigu tu laikysiesi įstatymų ir pasiysi po velnių ir sakysi, kad aš laikausi ir panašiai, tai daugelis tų klausimų...“;

- „Tie žmonės, sakykim, galbūt kai kurie turi ir psichinių ten kažkokių tai negalių ir tu matai nu, kad kartais jam sunku reikšti tas mintis“;

- „Dalis jų gyvena nuo atlyginimo iki atlyginimo, jokioj socialinėj veikloj nedalyvauja, jiems niekas neįdomu...“;

- „...tas Baudžiamasis kodeksas, taip čia, sakykim, trys pušelės ant kalnelio, bet prokurorai tarp tų trijų pušelių sugeba pasiklysti. Mąstymas yra, sakykim, toks labai stereotipinis ir visur bandoma išvelgti vien tik per baudžiamosios teisės prizmę“;

- „Ultima ratio“, ten prisigraibo ten visokių, ir dauguma tų nutarimų, sakykim, cituoja kažkokias tai nutartis iš kažkur, nors kalba eina visai apie kitokią situaciją.“,

vertintini kaip vieša, nepagrįsta kitų prokurorų profesinių ir asmeninių savybių kritika, įžeidžianti ir diskredituojanti prokurorų bendruomenę ir prokuratūrą, kaip instituciją, paniekianti ir žeminanti prokuroro, kaip valstybės pareigūno ir prokuratūros, kaip institucijos, vardą. Šiais teiginiais prokuroras pažeidė prokurorams privalomus padarumo, solidarumo, atsakomybės principus, reikalavimą sakant viešas kalbas dėstyti gerai apgalvotas mintis bei nevartoti įžeidžiančių žodžių.

Negalima sutikti su Komisijos išvada, jog prokuroro pasirinkta leksika ir pasakymai, jog dalis prokurorų yra „beraščiai“, „dalis patogūs valdžiai“, „galbūt kai kurie turi ir psichinių kažkokių ten negalių“, gali būti vertinami kaip užgaulūs ir nepriimtini, tačiau įvertinus tai, kad prokuroras apie situaciją prokuratūroje kalbėjo parlamentinį tyrimą atliekančiai Seimo komisijai, pasisakymuose neįvardijo konkrečių kitų prokurorų, Prokurorų etikos kodekso pažeidimas

nekonstatuotinas. Prokuroro J. Rėksnio pasisakymo apimtis ir turinys neatitiko Seimo komisijai suformuluotų pavedimų ir tyrimo tikslų. Tai, kad akivaizdžiai su prokuroro etika prasilenkiantys ir Komisijos Išvadoje įvardinti kaip užgaulūs ir nepriimtini prokuroro pasisakymai buvo išsakyti Seimo komisijoje, neatleidžia prokuroro nuo pareigos laikytis Prokurorų etikos kodekso normų ir nesudaro pagrindo jų nevertinti kaip prokuroro etikos pažeidimo. Priešingai, prokuroras, pasisakydamas vienoje iš aukščiausių valstybinės valdžios institucijų, privalo jausti ypatingą atsakomybę už išsakytus teiginius. Kiekvienas viešas prokuroro pasisakymas turi tiesioginės įtakos nuomonės apie instituciją formavimui. Tokie vieši nepagarbūs kolegų apibūdinimai nepagrįstai formuoja neigiamą visuomenės nuomonę apie prokuratūrą bei prokurorus, mažina visuomenės pasitikėjimą prokuratūra kaip institucija.

Prokuroras, kaip ir kiekvienas kitas pilietis, turi teisę į žodžio laisvę, tačiau naudodamasis šia teise prokuroras visada turi elgtis taip, kad nepažeistų prokurorams privalomų etikos normų. Prokuroras privalo savo pasisakymus grįsti neutralumu, korektiškumu, kad būtų išlaikyta atitinkama pusiausvyra tarp laisvės ir nuomonės reiškinį ir jo, kaip prokuroro ir institucijos atstovo, pareigų.

Taip pat pažymėtina, kad Julius Rėksnys yra Vilniaus apygardos prokuratūros Pirmojo baudžiamojo persekiojimo skyriaus vyriausiasis prokuroras. Todėl jam, kaip prokuratūros padalinio vadovui ir aukštesniajam prokurorui, keliami ypatingai aukšti nepriekaištingo elgesio ir atsakomybės reikalavimai.

Atsižvelgiant į išdėstytą, reiškiu nuomonę, jog prokuroro J. Rėksnio vieši pasisakymai Lietuvos Respublikos Seimo laikinosios tyrimo komisijos 2019-05-29 posėdžio metu pažeidė Prokurorų etikos kodekse įtvirtintus padorumo (5.2.2 p.), solidarumo (5.7.2 p.), atsakomybės (5.9.1 p.) principus bei Kodekso nuostatą, kad prokuroras, sakydamas viešas kalbas, bendraudamas su visuomenės informavimo priemonių atstovais dėsto gerai apgalvotas mintis, suvokdamas, kad jos gali būti suprastos kaip visos prokuratūros nuomonė (7.1 p.), reikalavimą nevertoti įžeidžiančių žodžių (11 p.). Konstatavus, jog prokuroras J. Rėksnys pažeidė Prokurorų etikos kodekso reikalavimus, mano nuomone, jam turėjo būti skirta tarnybinė nuobauda-papeikimas.

Prokurorų etikos komisijos narė

Irma Zaikienė